

ผู้หญิงและสังคม ใน “ความพยายาม”

ผศ. ยุธฉัตร บุญสนิท

เมื่อ พ.ศ.2443 ประวัตินวนคดีไทยบันทึกไว้ว่า “พระยาสุรินทรราชา (นกยูง วิเศษกุล) ได้แปลนวนิยายเรื่อง ความพยายาม โดยใช้นามปากกาว่า “แม่วัน” แปลจากเรื่อง Vendetta ของ Marie Corelli นับเป็นนวนิยายแปลเรื่องแรกของไทย” ในขณะที่เดียวกันนวนิยายแปลเรื่องแรกของไทยเรื่องนี้ก็เป็นนวนิยายเรื่องแรกของไทยด้วยเพราะในระยษนั้นนักเขียนไทยยังไม่รู้จักวิธีการแต่งเรื่องที่ใช้ฉาก และตัวละครสมจริง หลังจาก ความพยายาม เป็นต้นมาคนไทยคุ้นเคยกับการแปลบันเทิงคดีประเภทนวนิยายมากขึ้น และพัฒนาการเป็นนวนิยายที่คนไทยแต่งเอง ใช้ฉากและตัวละครเป็นไทย มีลักษณะเป็นของตนเองอย่างสมบูรณ์ประมาณ 30 ปีต่อมา

ประวัตินวนคดีไทยได้บันทึกถึง ความพยายามต่อไปว่า “สำนวนภาษาของ “แม่วัน” เป็นสำนวนที่ไพเราะ ทำให้เกิดสำนวนอย่างใหม่ขึ้น เป็นสำนวนกระชับรัดกุม มีชีวิตชีวา” (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 334) “แสงทอง” นักประพันธ์และนักแปลผู้มีชื่อเสียงได้วิจารณ์ว่า ถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติภาษาไทย (ว. วินิจฉัยกุล, 2530 : คำนำ)

ประเด็นสำคัญที่กล่าวถึง ความพยายาม คือ ประเด็นการใช้ภาษาของ “แม่วัน” แต่ในด้านของเนื้อหา นวนิยายของ มารี คอเรลลี ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์

ว่า “นวนิยาย” ของเธอแม้จะนิยมอ่านกันอย่างกว้างขวาง เป็นพวกที่เรียกว่า ยอดนิยม (Popular novel) แต่นักวิจารณ์ไม่ยอมรับว่าเป็นชั้นวรรณคดี เป็นเพียงเรื่องรัก ซึ่งกินใจ (Sentimental) และโศก รัก ยั่วชวน ไม่ได้แสดงภาพอันลึกซึ้งของชีวิต คำพูดหรือบทบาทของตัวละครก็มุ่งไปทางให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอย่างไรเพื่อฝัน ดุดคิม เรียกในภาษาอังกฤษว่า Melodrama (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 335) แม้พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ก็ได้ทรงวิจารณ์เรื่องแปลของไทยในระยษนั้นซึ่งก็รวมนวนิยายของ มารี คอเรลลี ที่มีผู้นำมาแปลเป็นภาษาไทยอีกหลายเรื่องว่า “หนังสือภาษาอังกฤษเดิมนั้น โดยมากก็ไม่ดีเลย เหมาะสำหรับตะกร้าทิ้งกระดาษมากกว่า” (จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า, 2515 : 122) เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาความพยายามของ “แม่วัน” จะเห็นว่านวนิยายเรื่องนี้เป็นการแปลในลักษณะที่เรียกว่า “แปลและเรียบเรียง” กล่าวคือ แม่วันได้ดัดแปลงเนื้อความบางตอนเพื่อความเหมาะสมกับความเข้าใจของผู้อ่านคนไทยร่วมยุคกับท่าน เช่น ตั้งชื่อตัวละครตัวหนึ่งให้เป็นไทยว่า “ดารา” ให้ตัวละครเอกของเรื่องเดินทางมาพำนักอยู่ในประเทศไทยในตอนจบของเรื่องแทนที่จะเป็นประเทศอเมริกาได้ตามเนื้อเรื่องเดิม และได้ตัดเนื้อหาที่เกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอังกฤษซึ่งไกลเกินความเข้าใจของคนไทยออกไปเสีย

เราไม่อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่อง Vendetta เป็นหนึ่งในนวนิยายที่เหมาะสมสำหรับตะกร้าทิ้งกระดาษหรือไม่ หากเพียงอ่านจากความพยายามของ “แม่วัน” แต่ในประวัติศาสตร์วรรณคดีอังกฤษ ในยุคสมัยควีนวิกตอเรีย (ค.ศ.1873—1901) ซึ่งเป็นยุคที่มารี คอเรลลี ได้เขียนนวนิยายเรื่องนี้ ก็ได้บันทึกชื่อนักเขียนชั้นนำ ซึ่งถือว่าเป็นนักเขียนและกวีคลาสสิกของอังกฤษในสมัยที่ใกล้เคียงกับเธอ อาทิ ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ (Charles Dickens) ซึ่งเขียนนวนิยายเรื่องเยี่ยม คือ David Copperfield Oliver Twist, A Tale of Two Cities ฯลฯ กวีชื่อ ลอร์ด อัลเฟรด เทนนิสัน (Lord Alfred Tennyson) โรเบิร์ต บราวนิงท์ (Robert Browning) ฯลฯ (อ้าง Malcolm Bradbury & David Palmer, 1972) ไม่ปรากฏชื่อของ มารี คอเรลลี นวนิยายของเธอในสายตาของนักวิชาการวรรณคดีอังกฤษ ก็คือเรื่องอ่านเล่นไม่ถึงขั้นคลาสสิก

อย่างไรก็ตาม เรื่องอ่านเล่นเล่มนี้ก็น่าจะมี “อะไร” ที่ทำให้เป็นเรื่องขายดี มีผู้นิยมอ่านซึ่งแสดงหลักฐานว่าเป็นเรื่องที่คนอ่านยอมรับ เพราะการที่นวนิยายเรื่องนี้มาถึงมือนักเรียนนอกอย่างพระยาสุรินทรราชา ย่อมแสดงว่าต้องมีผู้นิยมอ่านเรื่องของเธอ และหลังจากมีการแปลเรื่องความพยายาม แล้วก็มีผู้นำนวนิยายของเธอมาแปลเป็นไทยอีกอย่างกว้างขวาง เช่น หม่อมเจ้าหญิงศุขศรีสมร เกษมศรี ใช้นามปากกาว่า “ศ.ร.” แปลเรื่อง เทลมา (Telma) มาลัย ชูพินิจ ใช้นามปากกาว่า “แม่อนงค์” แปลเรื่อง เถົาสวาท (Wormwood) ลัดดา ถนัดหัตถกรรม ใช้นามปากกา “อมราวดี” แปลเรื่อง ผู้บริสุทธิ์ (Innocent) กงเกวียน (Ziska)

นางแก้ว (The Murder of Delicia) ขุนคลัง (The Sorrows of Satan) เป็นต้น ทุกเรื่องล้วนเป็นที่พอใจของผู้อ่าน แม้แต่เรื่อง Vendetta ในพ.ศ.2454 ก็มีผู้นำไปแปลอีกครั้งหนึ่ง ใช้ชื่อว่า อำนาจแห่งความรัก แต่ไม่บอกชื่อเรื่องเดิมและชื่อผู้แปล มีพิมพ์จำหน่ายโดยโรงพิมพ์จิโน สยามวารศัพท์ และต่อมาปี พ.ศ.2456 ท่านผู้หญิงสุธรรมมนตรี (กิมไล้ สุจริตกุล) ได้นำเรื่องความพยายาม ตามต้นฉบับของ “แม่วัน” ไปแต่งเป็นบทละครร้อง ใช้นามปากกาว่า “น้ำตาลเพชร” มอบให้คณะละครปราโมทย์ นำไปแสดง

หากเชื่อในคำกล่าวของ De Bonald ว่า วรรณกรรมเป็นการแสดงออกของสังคม Literature is an expression of society (Rene Wellek, Austin Warren, 1973 : 95) Vendetta ได้แสดงสังคมยุควิกตอเรียนอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าจะพิจารณา

พ.ศ.2530 ประวัติวรรณคดีไทยบันทึกต่อไปว่า “วินิตา ดิถียนต์” ใช้นามปากกาว่า ว.วินิจฉัยกุล ได้แปลนวนิยายเรื่องนี้อีกครั้ง และได้กล่าวว่า เป็นการแปลโดยคงเนื้อความเดิมไว้ทุกประการ ไม่ตัดทอน ใช้ชื่อเรื่อง ความพยายามฉบับสมบูรณ์ แปลจากเรื่อง Vendetta ! or the Story of One Forgotten (ชื่อเต็มของนวนิยายเรื่องนี้) ของ Marie Mackay ซึ่งใช้นามปากกาว่า Marie Corelli” ดังที่ ว.วินิจฉัยกุล ได้กล่าวว่า “ท่านผู้อ่านจะสังเกตเห็นสำนวนของ มารี คอเรลลีว่าชอบใช้รูปประโยคที่ยาว และเต็มไปด้วยคุณศัพท์ ทั้งคำและวลี นอกจากนี้ยังมีประโยคซ้อนอีกมากมาย ซึ่งข้าพเจ้าไม่อาจรวบรัดตามใจชอบได้ เพื่อให้ท่าน

ผู้อ่านได้เห็นสำนวนของผู้แต่งด้วย นอกเหนือไปจากเนื้อหา” (ว.วินิจฉัยกุล, 2530 : คำนำ)

การพิจารณาการแสดงออกของสังคม จึงใช้วิธีพิจารณาจาก ความพยายามหลบภัยแบบสมบูรณณ์ ควบคู่ไปกับประวัติและสังคมของ มารี คอเรลลี

มารี คอเรลลี (Marie Corelli ค.ศ. 1855-1924) เป็นนามปากกาของแมรี แม็คเคย์ เป็นบุตรบุญธรรม (หรือนักเขียนชีวประวัติของเธอ บางคนอ้างว่าเป็นบุตรนอกกฎหมาย) ของ ชาร์ลส์ แม็คเคย์ ดุษฎีบัณฑิตทางวรรณคดี ซึ่งเป็นกวีและนักเขียนบทความที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในตอนกลางศตวรรษที่ 19 เธอเกิดในราวกลางรัชสมัยของพระราชินีวิกตอเรีย (ค.ศ.1873-1901) แมรี แม็คเคย์ เป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก และได้เรียนรู้อย่างแตกฉานในวรรณคดีมากกว่าเด็กหญิงในวัยเดียวกัน เธอเริ่มอาชีพด้วยการเป็นนักเปียโน และได้แต่งจุลอุปรากรไว้เรื่องหนึ่งเป็นที่นิยมมาก หากแต่สุขภาพไม่อำนวยจึงไม่สามารถก้าวหน้าต่อไปได้ จึงหันมาแต่งนวนิยายแทน นวนิยายเรื่องแรกของเธอคือ *A Romance of Two Worlds* (จำหน่ายเมื่อค.ศ.1886) ปรากฏว่าได้รับผลสำเร็จเกินความคาดหมาย จึงเป็นกำลังใจให้เธอแต่งเรื่องที่สอง คือ *Vendetta* ใน ค.ศ.1886 และได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้อ่าน นวนิยายเรื่องที่สามคือ *Teima* เป็นนวนิยายขายดีอันดับหนึ่งของอังกฤษ และนวนิยายเรื่องต่อ ๆ มาก็คือเรื่องที่ยอดนิยมเช่นกัน ส่งผลให้ “มารี คอเรลลี” เป็นนักเขียนยอดนิยมของอังกฤษอยู่เป็นเวลาทศวรรษ จนกระทั่งถึงระยะหลังสงครามโลก

ครั้งที่หนึ่ง จึงค่อยซบเซาลงบ้าง แต่ก็ยังขายได้ค่อนข้างดีอยู่นั่นเอง

นวนิยายที่ขายดีที่สุดของคอเรลลีคือ เรื่อง *The Sorrows of Satan* นวนิยายหลายเรื่องได้แปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลก นวนิยายที่ใกล้เคียงกับประวัติส่วนตัวของเธอมากที่สุดคือ *Innocent* แฟนประจำของคอเรลลีเท่าที่ควรเอ่ยถึงคือ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งอังกฤษ ซึ่งโปรดที่จะให้นางสนองพระโอษฐ์อ่านถวายก่อนจะเข้าบรรทมเป็นประจำทุกคืน เจ้าฟ้ากุฎราชกุมารแห่งอังกฤษผู้ซึ่งต่อมาครองราชย์เป็นพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 นายกรัฐมนตรีแกลดสตันแห่งอังกฤษ นักประพันธ์ใหญ่ จอร์จ เมอริคิซ พระราชินีแห่งอิตาลี จักรพรรดิแห่งออสเตรีย ทำให้คอเรลลีได้รับเชิญไปเป็นแขกร่วมโต๊ะเสวย และได้เข้าสังคมระดับชาติของอังกฤษบ่อยครั้ง เรื่องนี้อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่เธอนิยมตีแผ่ความไร้ศีลธรรมของสังคมชั้นสูงของอังกฤษอย่างที่ปรากฏอยู่ใน ขุนคลัง นางแก้ว และความพยายาม โดยเฉพาะในเรื่องหลังนี้ คอเรลลีได้โจมตีความเสื่อมศีลธรรมของสังคมอังกฤษอย่างมากมายในฉากของเรื่องซึ่งทำที่ว่าเป็นสังคมของเมืองเนเปิลส์ ประเทศอิตาลี ความจริงแล้วสังคมที่เธอวิจารณ์ก็คือสังคมของประเทศอังกฤษนั่นเอง (ว.วินิจฉัยกุล, 2530 : คำนำ)

เนื้อเรื่องย่อ-ความพยายามหลบภัยแบบสมบูรณณ์

เนื้อเรื่องเป็นเรื่องเล่าของเคนดัล ฟิลิปโป โรมานี ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นขุนนางที่มีน้ำใจ มีอัธยาศัยดีและร่ารวย เคนดัลโรมานีมีภรรยาเป็นหญิงสาวสวย มีเสน่ห์ ชื่อ

นิน่า เป็นลูกขุนนางชาวฟลอเรนซ์ ผู้ล้มละลายสิ้นเนื้อ
ประดาตัวเพราะการพนัน เคนต์โรมานีมีเพื่อนสนิท
ที่ไว้เนื้อเชื่อใจมากชื่อ กิโด เฟอร์รารี

ฉากเกิดที่เมืองเนเปิลส์ ประเทศอิตาลี ปี ค.ศ.
1884 มีอหิวาตกโรคระบาดอย่างหนัก เคนต์โรมานี
ได้พบผู้ป่วยด้วยโรคร้ายนี้ ขณะออกมาเดินเล่นและได้
พยายามหาทางช่วยเหลือโดยไม่รังเกียจ จนในที่สุด
ตนเองก็เป็นลมหมดสติไป แต่ผู้คนเข้าใจผิดคิดว่าเคนต์
โรมานีติดโรคร้ายและถึงแก่ความตาย จึงได้นำไปฝัง
ที่สุสานของตระกูล ในคืนนั้น เคนต์โรมานีก็ฟื้นขึ้น
และหาทางออกจากสุสานได้ แต่ระหว่างที่เพิ่งฟื้นและ
รู้ว่าถูกฝังอยู่ในสุสานนั้นก็ได้พบหีบใส่สมบัติมีค่ามหา
ศาล ซึ่งพวกโจรแอบเอามาซุกซ่อนไว้ในสุสานแห่งนี้ด้วย
เมื่อออกมาจากสุสาน เคนต์โรมานีตั้งใจจะรีบกลับ
ไปให้ภรรยาประหลาดใจ ขณะเดินทางก็พบว่า ไม่มี
ใครจำตนเองได้ เนื่องจากผมที่ขาวทั้งศีรษะและการ
แต่งกายที่ขมุกขมอม เมื่อได้มาถึงวิลล่าที่ฟ้านักของตน
ก็ให้เห็นภาพภรรยาแสนสวยของตนกำลังพลอดรักกับ
กิโด เฟอร์รารี เพื่อนรัก เพียงชั่วที่รู้ว่าตนเองได้ตาย
ไปเพียงข้ามคืน จึงล้มเลิกความตั้งใจที่จะแสดงตัว แต่
หาทางทำอุบายแก้แค้น โดยใช้สมบัติของโจรที่ได้จาก
สุสาน ดัดสินบนหนังสือพิมพ์ปล่อยข่าวว่า ตนเป็น
ชายที่มีตระกูลและร่ำรวย ชื่อ คอนเตเซซาเร โอลิวา
และได้เข้าไปทำที่ว่าเคยสนิทสนมกับพ่อของโรมานี
มาก่อน และแฉมาเยี่ยมเยียน จนกระทั่งในที่สุดทำให้
เฟอร์รารีเชื่อใจและนับถือ ส่วนนิน่าภรรยาของตนนั้น
เมื่อเห็นว่า โอลิวา เป็นคนร่ำรวยมหาศาลก็หวังจะได้
แต่งงานด้วย และเอาใจออกห่างเฟอร์รารี

ในที่สุด โรมานีก็สามารถฆ่าเฟอร์รารีตาย โดย
ทำให้เฟอร์รารีหึงและคิดว่าโอลิวาทยศหักหลังคิดแย่ง
นิน่าไปจากตน จึงต่อสู้กันโดยมีเพื่อน ๆ เป็นพยาน แต่
ก่อนตายเฟอร์รารีก็ได้รู้ความจริงว่า โอลิวาก็คือโรมานี
จากนั้นโรมานีก็ทำให้นิน่าตายใจ คิดว่าตนจะแต่งงาน
ด้วย และแก้แค้นด้วยการนำนิน่าไปฝังทั้งเป็นที่สุสาน
ประจำตระกูลของตน เช่นเดียวกับที่ตนเองเคยประสบ
มาพร้อมกับเปิดเผยความจริงทั้งหมดให้นิน่ารับรู้ ขณะ
เดียวกันโรมานีก็ยกทรัพย์สมบัติให้กับผู้ที่จงรักภักดีต่อ
ตน และสุดท้ายก็ได้เดินทางไปอเมริกาใต้ และใช้ชีวิต
อย่างชาวไร่ชาวนาที่ไม่มีใครรู้จัก

ประเด็นที่น่าสนใจ คือความคิดของผู้เขียนได้
แสดงออกให้เห็นภาพของสังคมอย่างไร

ในสมัยที่ยาวนานของพระราชินีนาถวิกตอเรียถึง
64 ปี เป็นสมัยที่อังกฤษประสบความสำเร็จในทาง
การเมือง การเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และวรรณคดี
มีความสำคัญทางการเมือง การทหาร วิทยาศาสตร์
วรรณคดีเกิดขึ้นมากมาย ทำให้อังกฤษมีอิทธิพลไป
ทั่วทุกมุมโลก และอำนาจของอังกฤษนั้นเป็นที่ยำเกรง
กันทั่วทุกประเทศ

อย่างไรก็ดี นักประวัติศาสตร์บางคนเห็นว่า สมัย
ควีนวิกตอเรียเป็นสมัยแปลกประหลาด คือมีทั้งดีที่สุด
และเลวที่สุดเกิดขึ้น เป็นสมัยแห่งศรัทธา แต่ก็เป็
นสมัยแห่งความสงสัย เป็นสมัยแห่งศีลธรรม แต่ก็เป็
นสมัยแห่งความหลอกลวง เป็นสมัยแห่งความมั่นคง แต่
มีความยากจน เป็นสมัยก้าวหน้า แต่ก็มิถอยหลัง มีทั้ง
ความรุ่งโรจน์และความเสื่อมทราม นับว่าเป็นสมัยที่

เหมาะจะบังเกิดศิลปิน (เปลื้อง ณ นคร, 2529 : 250)

ในสายตาหรือมุมมองของนักเขียนสตรี สังคม ผู้ดีอังกฤษมีภาพลักษณ์อย่างไรในสายตาของเธอ

มารี คอเวลล์ ใช้ฉากและตัวละครให้ดูเหมือน เป็นประเทศและชาวอิตาเลียนก็จริง แต่เมื่อใดก็ตาม ที่เธอต้องการจะพาดพิงถึงประเทศ สังคมหรือคน อังกฤษ เธอจะกล่าวถึงตรงไปตรงมา ไม่อ้อมค้อมและ แม้บางครั้งจะเอ่ยว่าเป็นเนเปิลส์ แต่ถ้อยคำของเธอก็บ่งให้รู้ว่าเป็นอังกฤษ

“ไซลี ข้าพเจ้าแต่งงานกับหล่อน พวก เธอชาวเนเปิลส์ไม่ชอบเสียเวลาชักช้ากับเรื่อง พรรณนี้หนักหรือ เราไม่ใช่คนเฉื่อยชา เลือด ของเราไม่เย็นอย่างชาวอังกฤษ หากแล่นเร็ว แม้กระจ่ายไปตามเส้นเลือด ด้วยความอบอุ่น เหมือนเหล้าอุ่นและแสงแดด ไม่จำเป็นต้อง ถูกกระตุ้นด้วยมโนภาพใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเรา รัก เราก็ปรารถนาแล้วเราก็เข้าครอบครองแล้ว ต่อจากนั้นล่ะ ? ก็เพื่อหน่ายชินชานะซี ท่าน ว่าอย่างนั้นหรือ ? พวกเลือดยุโรปทางใต้นี้ ช่างโลเลหลายใจเสียนี้กระไร แต่ท่านเข้าใจ ผิด เราไม่ได้รักง่ายหน่ายเร็วอย่างที่ท่านประมาท คาดหน้าเอาไว้หรอกนะ แล้วผู้ชายอังกฤษล่ะ ไม่รู้จักเบื่อหน่ายเมื่อยกันบ้างหรือ ? พวกเขา ไม่เคยมีเมียลับ ๆ แอบไว้บางครั้งบางคราว บ้างหรือไร ในขณะที่นั่งอยู่หน้าเตาผิงใน “บ้าน แสนสุข” พร้อมด้วยเมียหลวงอ้วนเทอะทะ และลูก ๆ ที่เกิดหัวปีท้ายปี อ้อ มีซี ทำไมจะไม่ มี เพียงแต่พวกเขาจะมัดระวังกว่าจะไม่ยอม

รับเท่านั้นเอง (ความพยายาม ฉบับสมบูรณ์ : 10)

“ชายผู้นั้นเป็นคนอังกฤษแน่นอนไม่มี ข้อสงสัย เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของแผ่นดินที่ ถือกันว่าอ้อมออบไปด้วยคุณธรรม เพราะฉะนั้น หญิงสาวผู้อยู่ข้างเคียงกายเขาก็น่าจะเป็นไข่มุก แห่งความบริสุทธิ์ผุดผ่องปราศจากตำหนิ อ้อ ชายชาวอังกฤษนะเขาไม่มีวันมองพลาดข้อนี้ ดอก ไม่มีวันเที่ยวหรือท่าน ? ท่านแน่ใจหรือ ? ออ ! ท่านเอ๊ย ขอให้เชื่อข้าพเจ้าเถิด ปัจจุบันนี้ สตรีเพศถึงอยู่คนละเผ่าพันธุ์เชื้อชาติกัน แต่ ก็ไม่แตกต่างกันนักดอก สมัยก่อนโน้นนะไซ ข้าพเจ้ายอมรับว่าเป็นไปได้ ในครั้งกระโน้น เท่าที่ยอมรับกันมากหลายอังกฤษเป็นสัญลักษณ์ ที่เหมาะสมกลมกลืนกับสตรีชาวอังกฤษ แต่ บัดนี้นับตั้งแต่โลกชักจะรู้ความหลักแหลมและ ก้าวรุดไปด้วยการเจริญลงมากกว่าเจริญขึ้น แม้แต่ขุนนางผู้สูงศักดิ์ชาวอังกฤษ ก็ยังมอง กุลสตรีในชาติเขาด้วยความสบายใจได้เท่าเท่า อีกหรือ เขาสามารถจะปล่อยให้เธอทำอะไร ต่อมิอะไรโดยไวใจเธอได้เต็มที่อีกหรือเปล่า จะไม่มีละหรือ เหล่าบุรุษที่ปากก็อวดโอ้อถึง ความเป็น “เจ้าใหญ่ นายโต” ของตน แต่ ในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะแอบย่องเข้าไป เหมือนเจ้าหิวโมยในบ้านที่เจ้าของไม่อยู่บ้าน เพื่อหลบเข้าไปสำราญกับภรรยาของ ผู้อื่นเขา และไม่มีละหรือ เธอเป็นมารดาของ เด็กตั้งสามหรือสี่คนเข้าไปแล้วก็ยังเต็มใจมอบ กายบำเรอเจ้าโจรทรมานผู้สันสิทธิและเกียรติดยศ

ของสามีเธอเอง ลองหาหนังสือพิมพ์ของลอนดอนมาอ่านคุกกี้วันซี แล้วท่านจะพบว่าประเทศอังกฤษซึ่งเคยเคร่ง “ศีลธรรมจรรยา” นักหนาทำสิ่งรังแกต่อสู้กันไปเต็มปีเท่ากับชาติอื่น ๆ ที่หน้าไหว้หลังหลอกน้อยกว่านี้ ในด้านความสกปรกโสโครกในสังคมไม่น้อยไปกว่ากันเลย กฎเกณฑ์ธรรมเนียมที่เคยล้อมกรอบขีดคั่นไว้ในครั้งกระโน้น บัดนี้ถูกทำลายหักสะบั้นลงแล้ว เหล่า “ผู้หญิงหากิน” ได้รับความต้อนรับจากสังคมอย่างออกหน้าออกตา ทั้งที่ปกติจะไม่มีกุลสตรีโดยยอมอยู่ร่วมสมาคมด้วยเป็นอันขาด แต่เดี๋ยวนี้บรรดาคุณหญิงและท่านผู้หญิงกลับเต็มอกเต็มใจไปลอยหน้าสลอนอยู่ในโรงละคร แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่อวดรูปทรงโจ่งแจ้งที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้สาธารณชนได้มองตาเป็นมันกันตามสบาย หรือไม่ก็ไปร้องเพลงอยู่ในสังคีตศาลา เพื่อจะอวดรูปโฉมโฉมพรรณของตนเอง ยอมรับการโห่ร้อง ตบมือกระหึบดินอย่างป่าเถื่อนจากคนดูชั้นต่ำ โดยมีได้รู้สึกขัดเขิน กลับอึดอัดแน่นอึดอัดรับเสียอีกอย่างซาบซึ้ง อนิจจา! พระเจ้าทรงโปรดด้วยเถิด เหตุใดศักดิ์ศรีอันสูงส่งของแผ่นดินเก่าแก่แห่งนี้จึงกลับกลายเป็นได้ถึงเพียงนี้เล่า? ความถือตัวที่ทำให้คนอังกฤษรังเกียจการอวดตัวทุกชนิด และยึดเกียรติยศเป็นสรณะกว่าชีวิตตนเองหายไปเสียที่ไหน? ที่ร้ายยิ่งกว่านี้คือ ค่านิยมอันน่าตระหนกซึ่งยึดถือกันอยู่ในยุคสมัยนี้ กล่าวคือ ถ้าสตรีใดเสียพรหมจรรย์

ก่อนแต่งงาน หล่อนจะไม่มีวันได้รับการอภิเษกเป็นอันขาด บาบผิดของหล่อนที่ได้อาจลบล้างได้เช่นกัน แต่หล่อนจะทำตัวเหลวแหลกอย่างไรก็ได้ เมื่อหล่อนมีชื่อของสามีเป็นโล่กำบังเรียบร้อยแล้ว สังคมรู้อยู่เต็มอกว่าหล่อนประพฤติชั่วช้า แต่ก็ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสียเฉย ๆ

องค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่เข้ามาผนวกกับข้อเท็จจริงด้านที่กล่าวมาแล้วคือ ข้อเท็จจริงอีกข้อที่ว่า เรากำลังอยู่ในยุคสมัยแห่ง “ความเยาะหยัน” เฟื่องฟูขึ้นมา มีทั้งการเยาะหยันไม่เชื่อถือศาสนา เยาะหยันคุณค่าทางจิตใจเยาะหยันทุกสิ่งทีตระการและสูงเกียรติในใจมนุษย์ ตลอดจนการแพร่ระบาคไปทุกหนทุกแห่งของ “ความคิดเสรี” ซึ่งส่วนแล้วแต่ตัดสินคุณค่าของทุกอย่างอย่างสับสนและลังเล ก็ปล่อยให้เหตุการณ์ทุกอย่างมันดำเนินไปอยู่อย่างนี้อีกสักสองสามปีก็แล้วกัน ประเทศอังกฤษก็จะรู้ว่าตัวเองจะต้องสบตาประเทศพี่น้องของตนไม่ผิดกับดวงในหมอกโดมิโน่ คือดวงหน้าซีกหนึ่งผืนหลบอยู่ด้วยความอับอาย แต่นัยน์ตาเป็นประกายกร้าวจ้องทะเลหน้าากออกมา เผยความจริงให้คนที่มองนางอยู่ได้ตระหนกว่านางได้ซ่อนเร้นความไว้กฎเกณฑ์และความโลกเอาไว้เพียงใด และที่ร้ายที่สุด เมื่อธรรมชาติของนางกระด้างเช่นนี้แล้ว ย่อมไม่มีความผ่อนแผ่วอะไรเหลืออยู่ที่จะนำเอาสง่าราศีใด ๆ มาสู่นางได้อีก

ฝรั่งเศสถ้าเป็นสตรีก็มีใช้สตรีที่บริสุทธิ์ ผุดผ่อง แต่ว่ามีรอยยิ้มสรวลสดชื่นแจ่มใสชวนให้จิตใจเบิกบาน อิตาลีก็นิยมลพิษเหมือนกัน แต่น้ำเสียงยังคงหวานเจี๊ยบแจ้วดังกังวานเพลง และดวงหน้าสละสลวยดังกวีนิพนธ์สมบูรณ์แบบ แต่ถ้าอังกฤษกลายเป็นประเทศที่มีมลพิษเมื่อใด จะดูไม่ผิดอะไรกับหญิงวัยกลางคนสีหน้าคมกริบน่าเกรงขาม แต่ว่าเสแสร้งทำเป็นระริกระรี่ไม่สมตัวไม่สมวัย ดูขัดหูขัดตาไปเสียสิ้น ไม่ว่าจะหัวเราะ ร้องเพลง หรือยิ้มยิ้ม ทONGคือพระเจ้าองค์เดียวของนาง....

บทบัญญัติเดียวที่นางยึดถือเป็นหลักธรรม คือ บัญญัติประการที่สิบเอ็ด “สุเจ้าจะทำความชั่วก็จงทำเถิด แต่อย่าให้ใครจับได้ก็แล้วกัน”

(ความพยายามทบทวนสมบูรณ : 121-123)

หากจะพิจารณาว่าสังคมผู้หญิงอังกฤษสมัยวิคตอเรียนมีอาชีพที่สุภาพสตรีทำได้อยู่ 2 อาชีพ คือ เป็นครูประจำบ้าน (Governess) ซึ่งครูประจำบ้านนี้จะต้องดูแลเอาใจใส่เด็กเกือบตลอด 24 ชั่วโมง ลักษณะของครูจึงมักจะเป็นผู้หญิงเรียบร้อยสงบเสงี่ยม ประณีตระเบียบวินัยจัด และดูคร่ำครึน่าขนลุก คำเปรียบที่ใช้กันว่า (to be) like a governess นักเขียนสมัยวิคตอเรียนหลายคนก็ให้ตัวละครมีบทบาทเป็นครูประจำบ้าน และอาจจะได้พบรักกับเจ้าของบ้านซึ่งมักจะเป็นเศรษฐี เช่น นวนิยาย เรื่อง Jane Eyre ของชาร์ลส์ออตบรองเต้ อีกอาชีพหนึ่งคืออาชีพเลขานุการส่วนตัวของเศรษฐีนี้หรือผู้ดีชั้นสูง เพราะคนแก่ชาวตะวันตกมัก

จะไม่มีลูกหลานดูแลเหมือนอย่างสังคมไทย หญิงชราจึงมักจะว่าจ้างผู้หญิงสาวมาอยู่ปรนนิบัติ ติดตามคอยเป็นเลขานุการส่วนตัว เรียกว่า Companion เช่นเรื่อง Rebecca ของ Daphne De Maurier ผู้หญิงแก่ที่เป็นผู้ดีชั้นสูงเหล่านี้มักจะจับขี้ขี้บ่น หรือไม่ก็ขี้เหนียว ผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็น Companion และ Governess จึงน่าจะเป็นพวกที่รู้จัก “ธาตุแท้” ของผู้ดีอังกฤษมากพอสมควร สังคมสมัยวิคตอเรียนไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีสิทธิเสมอภาคเท่าผู้ชาย และต้องระมัดระวังความประพฤติให้อยู่ในกรอบประเพณี สังคมของผู้ดีชั้นสูง จึงปรากฏภาพของความเสื่อมทางวัฒนธรรมครอบครัว เพราะความกดดันบีบคั้นที่ถูกฉาบด้วยหน้ากากของกรอบประเพณีอย่าง “ผู้ดีอังกฤษ” คอเรลลีเห็นภาพสะท้อนนี้ชัดเจน จนไม่อาจจะปล่อยวาง เธอจึงถ่ายทอดความประพฤติของตัวเองเพื่อให้เป็นเบื้องหลังของ “คน” ตามความเห็นอย่างคนที่ยึดมั่นในคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อครอบครัว ทั้งหญิงและชาย รังเกียจจึงจ่อมปลอมที่หลอกลวง ใส่หน้ากากเข้าหากัน ให้ดูประหนึ่งเป็นผู้ดี แท้จริงมีแต่ความเลอะเทอะ คอเรลลีไม่รือร้อที่จะแสดงความคิดเห็นของเธอเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา แม้ว่าในบางครั้งเนื้อเรื่องก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของสังคมอังกฤษเลยแม้แต่น้อย แต่เธอก็โยนเรื่องลากความเข้ามาให้เกี่ยวข้องกันหลายหน้ากระดาษ ผู้อ่านจะเห็นคอเรลลี โผล่ตัวตนของเธอออกมาตลอดเวลาด้วยวิธีการประชดประชัน กล่าวถึง พาดพิงทั้งคนและสังคมอังกฤษ ด้วยน้ำเสียงที่ดูแคลน เยาะเย้ย ถากถาง อย่างไม่หวั่นเกรง

สังคมสมัยวิคตอเรียนคงจะให้เสรีภาพกับนักเขียนพอสมควรทีเดียว หากจะมองว่าแฟนประจำของ

คอเรลลีคือ พระราชินีนาถวิกตอเรีย ทั้งนวนิยายของเธอก็เผยแพร่ไปทั่วโลก มีผู้นิยมชมชอบนำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา “ภาพสะท้อนสังคมอังกฤษ” ก็แพร่กระจายไปในหมู่คนอ่านทั่วไปด้วย

นวนิยายเรื่อง Vendetta ของคอเรลลี เป็นเพียงเรื่องที่เรียกว่า Melodrama กระนั้นหรือ นักเขียนผู้นี้ได้พยายามทำอะไบบางอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นสำนึกชี้หน้าและยกระดับจิตใจของคนอ่านใช่หรือไม่

ไม่ใช่เพียงแต่ภาพความเหลวแหลกของสังคมครอบครัว คอเรลลียังได้ชี้หน้าไปถึงความไม่น่าดูของสังคมในแง่มุมอื่น ๆ

“ข้าพเจ้าเคยได้ยินมาว่าในประเทศอังกฤษนั้น สิ่ง que เห็นสะอิดสะอายนที่สุดในวันก่อนคริสต์มาส คือร้านขายเนื้อและร้านขายเปิดไก่อ่างพากันเอาซากสัตว์ที่ถูกเชือดใหม่ๆ มาแขวนกันไว้โอดงไปหมดเพื่อขายลูกค้า ในปากของเจ้าสัตว์เหล่านั้นขัดไว้ด้วยลูกขอลมีหนาม เพื่อล่อสาขตาลูกค้าให้พากันมาดูอย่างพอกพองใจก่อนจะซื้อไปเป็นอาหารพิเศษในเทศกาลนั้น ความจริงแล้ว ภาพนี้มีได้มีอะไรสง่าผ่าเผยเลยแม้แต่น้อย ไม่สมกับเป็นวาระเฉลิมฉลองการประสูติของพระคริสต์เจ้าเลขศักดิ์เดียว จะมีอะไรงดงามน่าดูหรือก็เปล่า ๆ จะว่าสะอิดสะอายน่าชื่นใจหรือไม่ใช่ แล้วก็ไม่ใช่ธรรมเนียมของศาสนาด้วย เพราะว่าพระเยซูคริสต์ประสูติในประเทศตะวันออก เราก็รู้กันว่าชาวตะวันออกนั้นหาได้

กินอะไรฟุ่มเฟือยไม่ โดยเฉพาะเนื้อสัตว์แล้วแทบจะไม่มีเอาเลย เห็นแล้วก็ทำให้ออดสงสัยไม่ได้ว่าการนำซากสัตว์ที่ถูกเชือดมาแสดงอวดสาขตากันอยู่อย่างทุเรศทุรังนี้มีอะไรเกี่ยวข้องกับพระผู้ทรงไถ่บาปให้มวลมนุษยหรือก็เปล่าทั้งสิ้น พระองค์ได้เสด็จมาสู่มนุษย์โลกในสภาพของคนยากไร้ ไม่มีแม้แต่หลังคาจะคุ้มหัวเมื่อแรกเกิด หรือว่าบางทีชาวอังกฤษอาจจะอ่านและตีความพระคัมภีร์ตามแต่ใจตนละครมัง จึงได้ตีความเอาว่าเมื่อนักปราชญ์สามคนแห่งบูรพทิศ ผู้เดินทางมาเฝ้าพระคริสต์เมื่อประสูติ และได้นำทองคำ กายาน และขนมอบมาถวายเป็นของกำนัลนั้น ได้นำเอาเนื้อสัน ไก่จวง ขนมพลัมพุดดิง—ขนมแป้งที่มีส่วนผสมรสชาตินำกลิ่นไส้ที่ชาวอิตาเลียนกลิ่นกันไม่ลง แดงมาเป็นของถวายอย่างที่ชาวอังกฤษมาเฉลิมฉลองกันอยู่ในขณะนี้

ข้าพเจ้าอดรู้สึกไม่ได้ว่าที่จริงแล้วชาวอังกฤษยังมีความป่าเถื่อนในวัฒนธรรมบางอย่างแอบแฝงอยู่เป็นอันมาก ความป่าเถื่อนที่ชวนให้นึกย้อนกลับไปถึงอดีตกาลครั้งก่อนโน้น เมื่ออาณาจักรโรมันได้รวมประเทศนี้เข้าไว้ในอำนาจ”

(ความพยายามฉบับสมบูรณ์ : 304—305)

ตัวอย่างที่ยกมาเพียงเล็กน้อยซึ่งมีปรากฏอีกมากมายหลายตอนในเนื้อเรื่อง แสดงแนวคิดหลักของนวนิยายเรื่องนี้ ว่ามิใช่เรื่องแก้แค้นชิงรักหักสวาท แต่แนวคิดหลักคือ การเสนอภาพความจริงอันน่าอัศจรรย์ที่เป็นเสมือน “ข้างหลังภาพ” ครอบครัวยุติอังกฤษ ถ้อยคำในตัวอย่างที่ยกมานี้ได้ทำหน้าที่ราวกับเป็นข้อมูลของการเขียนสารคดี แม้จะไม่ได้มุ่งให้พิสูจน์ว่า ภาพที่สมจริงนี้จะตรงกับ ภาพจริง มากน้อยเพียงใด แต่ภาพสมจริงที่คอเรลลีเสนอนี้คงจะทำให้คนชั้นสูงของอังกฤษหน้าชาได้ไม่น้อยทีเดียว

หากภาพจริงในยุคสมัยเป็นภาพของความหลอกลวง ถอยหลัง และเสื่อมทราม แต่ความคิดของนักเขียนในยุคเดียวกันนี้ได้เสนอความคิดของสมัยแห่งศีลธรรม ก้าวหน้าและรุ่งโรจน์

และหากสังคมใดจะเป็นเสมือนภาพที่คอเรลลีสะท้อนไว้ แต่ในขณะเดียวกัน นักเขียนในสังคมนั้นตระหนักถึงความมั่งคั่งของสังคม เสนอนัยสั่งสอนให้คนอ่านได้สำนึกช่วยกันปรับปรุง ยกกระดับสังคมให้อยู่ในครรลองที่ถูกต้อง

นับว่าสังคมนั้นยังมีหนทางสว่างไสวให้มองเห็นอยู่เบื้องหน้า

บรรณานุกรม

1. จุลจักรพงษ์, พระองค์เจ้า. โลกของท่านอากาศดำเกิง พระนคร : ประเสริฐวาทีน, 2515.
2. เปลื้อง ณ นคร. ปรีทรรศน์แห่งวรรณคดีอังกฤษ กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2529.
3. ว. วินิจฉัยกุล (นามแฝง) (แปล) ความพยายามฉบับสมบูรณ์ กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2530.
4. วินิตา ดิถียนต์ อธิพลของมารี คอเรลลีต่อวรรณกรรมไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530
5. Malcolm Bradbury & David Palmer. **Victorian Poetry**. London: Edward Arnold (Publishers) Ltd. 1972.
6. Rene Wellek, Austin Warren. **Theory of Literature** London : Penquin Books, 1973.